

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.41 (3257) ●

● ЧАЦВЕР, 3 ЛІСТАПАДА, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Наташа Веберава;
“Беларусы — добрыя людзі”
 Письменница і публіцыстка з Прагі шмат робіць для таго, каб у Чэхіі больш ведалі пра нашу краіну **Стар. 2**

3 берага балтыйскага — да Нясвіжскага палаца
 Настаўнікаў і вучняў Рыжскай беларускай школы цёпла прымалі ў Мінскай вобласці **Стар. 3**

Залатыя промні прызнання
 Цяпер у майстроў сцэны ёсць свая вышыня, да якой варта імкнуцца: Нацыянальная тэатральная прэмія **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

Святло любімых твораў

Беларусь рыхтуецца святкаваць 130-я ўгодкі народных песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа

Памяць пра Янку Купалу жыве ў народзе

Іван Ждановіч

Класіка — як добрае віно: з гадамі павышаецца яе каштоўнасць. Скажам, у савецкі час не ўсе творы песняроў даходзілі да чытача ў аўтарскай задуме, некаторыя былі даступныя толькі даследчыкам. “Цяпер выдаецца новы Збор твораў Якуба Коласа, пабачылі свет 15 тамоў, у рабоце яшчэ 5, — нагадвае супрацоўніца Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Таццяна Махнач. — Рыхтуючы паэму “Сымон-музыка” да перавыдання, я з падказкі вядомага даследчыка-архівіста Віталія Скалабана, якога ўжо няма з намі, знайшла ўнікальны дакумент у фондах Нацыянальнага гістарычнага архіва. Гэта машынапіс пастановы калегіі Галоўліта 1924 года, да якога прыкладзены і падрадкавы пераклад фрагментаў паэмы на рускую мову — многія з тых, хто браўся папраўляць класіка, беларускай не ведалі. Па тых “парадах” можна меркаваць, як няпроста ішла паэма да чытача, чаго гэта каштавала аўтару. Аднаўляеш страчанае

— і бачыш новы сэнс за прыгладжанымі фразамі”. Што ж, не будзем забываць: класіка — як добрае віно, і тонкі яе смак адчувае той, хто непасрэдна сам яе “раскаштуе”. Адрываецца для даследчыцы было, што пісьменнік, крытык Максім Гарэцкі спачатку адгукнуўся на з’яўленне “Сымона-музыкі” амаль адмоўнай рэцэнзіяй, а потым здолёў спасцігнуць прыгажосць і сілу паэмы, напісаў і вельмі станоўчы твор. Яна расшукала шэраг дакументаў, якія расказваюць, як напружана ішла работа над творами, прысвечаным беларускай моладзі. Дарэчы, у прадмове да тома Таццяна Махнач згадвае, што паэма, пачатая ў 1911 годзе (сёлета юбілей!), часткова пісалася і ў Бяларучах на Лагойшчыне, на кватэры настаўніка Івана Міцкевіча: у паэме “Новая зямля” гэта ён “дырэктар з вузел ростам”. У Бяларучкай школе створаны музей, прысвечаны Купалу: там будучы пясняр у 1898 годзе скончыў народнае вучылішча. Цяпер ёсць падставы ўшанаваць у мястэчку і памяць пра Коласа. Прыво-

Добра граецца разам з Сымонам-музыкам...

дзіць даследчыца звесткі пра тое, што ў жніўні 1924-га на станцыі Ціхарэцкая ў Якуба Коласа, які вяртаўся ў Мінск з адпачынку ў Кіславодску, укралі рэчы, сярод якіх і істотна перапрацаваны рукапіс паэмы. Тая, другая рэдакцыя, так і не знайшлася, хоць з Растова-на-Доне была вестка: рукапіс знайшлі. Колас па памяці аднаўляў строфы, рыхтуючы новае выданне “Сымона-музыкі”. Роўна год застаецца да юбілею Якуба Коласа — ён нарадзіўся 3 лістапада, а Купалавы ўгодкі яшчэ бліжэй, у ліпені. Паводле ўказу Прэзідэнта, які падпісаны нядаўна, будзе створаны рэспубліканскі аргкамітэт па шырокім святкаванні 130-х угодкаў песняроў, зацверджаны план мерапрыемстваў да юбілеяў. У прыватнасці, рыхтуюцца факсімільныя выданні кніг “Шляхам жыцця” Янкі Купалы і “Сымон-музыка” Якуба Коласа, выйдуць кнігі пра творцаў у серыі “Жыццё знакамітых людзей Беларусі”. Запланаваны шэраг праектаў у гонар народных паэтаў: пройдзе рэспубліканская мастацкая выстава, прысвечаная іх жыццю і творчасці, выйдуць у тэле- і радыёэфір тэматычныя літаратурна-мастацкія і дакументальна-публіцыстычныя прагра-

мы, лепшыя спектаклі паводле твораў класікаў. Яшчэ ў планах — кніжныя выставы ў бібліятэках, літаратурныя вечары, сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі. Будучы створаны дакументальныя фільмы пра жыццё і творчасць класікаў з субцітрамі на англійскай мове: замежныя ўстановы Беларусі пакажуць іх пад час святковых мерапрыемстваў у розных краінах. Запускаецца ў работу мастацкі тэлефільм “Купала. Лёс песняра”. Мы раскавалі ўжо, што выхаванцы мастака-педагога Уладзіміра Банцэвіча, старшыні Растоўскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Саюз беларусаў Дона”, сёлета на пачатку ліпеня падрыхтавалі і падарылі Дзяржаўнаму літаратурнаму музею Янкі Купалы мастацкую выставу да 130-х угодкаў песняра. У Купалаўскім музеі пройдуць Х Міжнародныя купалаўскія чытанні, будзе створана новая экспазіцыя, выстава выданняў Коласа і Купалы адкрыецца ў Нацыянальнай бібліятэцы. І, вядома ж, у многіх установах культуры, школах пройдуць тэматычныя вечары, паэтычныя чытанні, святы паэзіі, чытацкія канферэнцыі, конкурсы на лепшае сачыненне і малюнак.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Краіна буслоў, азёр і кветак...

“Голубое небо, голубые озера, голубые васильки — это моя Беларусь. Есть такое белорусское слово — “Радзіма”, это значит “Родина”. Одним словом о ней не расскажешь. Это — то, что всегда со мной, где бы я ни была...”

Так пачала аповед пра сваю гістарычную Радзіму Надзея Лебедзева на конкурсе “Міс “Асамблея народаў Расіі” — 2011”. Прадстаўляла яна Яраслаўскае таварыства руска-беларускай дружбы “Сяброўства”, якое ўжо шмат гадоў існуе пры Цэнтры беларускай культуры “Музей Максіма Багдановіча”.

І Надзея перамагла! Пакарылі глядачоў і журы не толькі прыгажосць і сардэчная ўсмішка дзяўчыны, але кранальны аповед пра родную Рэчыцу, дзе жыве яе бабуля. Бліснула арыгінальнасцю наша прыгажуня і ў творчым конкурсе: Надзея пазнаёміла глядачоў са старажытным беларускім мастацтвам выцінанкі, за тры хвіліны стварыла з простага ліста паперы ажурную кампазіцыю.

Цяпер Надзею чакае падарожжа па Скандынавіі, а яраслаўскіх беларусаў — новыя творчыя задумы. **Цэнтр беларускай культуры. Музей Максіма Багдановіча, г. Яраслаўль**

У госці — да калег

На “Славянскія літаратурныя дажынкi-2011” у Гомель прыежджалі пісьменнікі не толькі з Беларусі, але і з Расіі

На свяце прэзентаваліся выдзеныя сёлета кнігі, былі майстар-класы для вучняў Школы юнага літаратара Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі і выступленні майстроў слова Гомельскай вобласці ва ўстановах адукацыі і культуры. Дэманстравалася літаратурная выстава “Жыві, славянскае слова!”

Пад час дажынак прайшло ўшанаванне лаўрэатаў абласных і рэспубліканскіх літаратурных конкурсаў. Так, дыпламамі адзначаны аўтар паэтычных зборнікаў для дзяцей Яўген Калашнікаў, паэтэсы Ніна Шклярава і Алена Мацвіенка, якія пераклалі на беларускую і ўкраінскую мовы паэму расійскага паэта Мікалая Мельнікава “Рускі крыж”. Міжнароднае свята “Славянскія літаратурныя дажынкi-2011” ладзілася ў межах праекта “Гомель — культурная сталіца Беларусі і Садружнасці-2011”.

КАНТАКТЫ

Наташа Веберава:

“Беларусы — добрыя людзі”

Пісьменніца і публіцыстка з Прагі шмат робіць для таго, каб у Чэхіі больш ведалі пра нашу краіну. Нядаўна яна ўзнагароджана юбілейным медалём “100 год славянскага руху на землях Беларусі”

Іван Іванаў

Наташа Веберава ўваходзіць у Саюз пісьменнікаў Чэхіі, а на нядаўні з’езд літаратараў Беларусі яе запрасілі і як актывістку славянскага руху. Доўгі час яна была і галоўным рэдактарам газеты, назва якой гучыць па-беларуску як “Славянская ўзаемнасць”, штомесячніка Славянскага камітэта Чэшскай Рэспублікі. Вясной 2010-га склала рэдактарскія абавязкі, а ў снежні ўзяла новыя клопаты: кіруе Таварыствам чэшска-беларускай дружбы.

Адкуль у гэтай энергічнай жанчыны цікавасць да нашай краіны? Яна, расказвае, нарадзілася ў 1943-м, калі яшчэ грывела Другая сусветная вайна. З дзяцінства ведала: гэта савецкія салдаты вызвалілі яе зямлю ад фашыстаў. Аднак, цікавасць жыццём у СССР у цэлым, чэхі не надта ўнікалі ў асаблівасці рэспублік Саюза. “Ад Сяргея Касцяна, майго калегі па славянскім руху, я ўпершыню пачула шмат добрых слоў пра Беларусь у 1998 годзе, — згадвае

Наташа. — Пра вялікія страты, якія панёс ваш народ у вайне, пра пошукі дзяржавай свайго месца пад еўрапейскім сонцам на шляху незалежнасці. Тады ў Празе рыхтаваўся Міжнародны славянскі з’езд, і Сяргей Іванавіч працаваў у аргкамітэце. На вялікім балі, які быў пасля з’езда, мы і пазнаёміліся. І цяпер сябруем, ён мне сёння ўручыў юбілейны медалёк”.

Да нашай размовы, а Наташа нядрэнна ведае рускую мову, у кулуарах з’езда далучыўся Сяргей Касцяна, старшыня Беларускага славянскага камітэта. “Наташа Веберава працай заслужыла нашу ўзнагароду “100 год славянскага руху на землях Беларусі”, — удакладняе ён. — Шчыры наш сябар, шмат разам з калегамі робіць для таго, каб у Чэхіі больш ведалі пра сучаснае жыццё краіны. У прыватнасці, амаль у кожным нумары газеты “Славянская ўзаемнасць” ёсць весткі пра навіны эканомікі, культуры, грамадскага жыцця з Беларусі”.

Ідэяй стварыць Таварыства чэшска-беларускай дружбы На-

Наташа Веберава (справа) з пісьменніцай Таццянай Сівец

таша загарэлася пасля таго, як зрабіла вялікае інтэрв’ю з беларускім паслом Васілём Марковічам. Прынесла газету, ёй прапанаваў і далей мацаваць дружбу паміж краінамі. “Я бачу: беларусы — добрыя людзі, мы і дамовіліся працаваць разам, — успамінае яна. — Стварылі падрыхтоўчы камітэт, у які, акрамя мяне, увайшлі муж Яраслаў і наша ўнучка, правялі ўстаноўчы сход. Цяпер вось

разгортваем работу, добра дапамагае нам першы намеснік пасла Беларусі Валянцін Шпак”.

Ёй хочацца шмат зрабіць, ды справы рухаюцца “паціхучкі”, як сказала з усмешкай Наташа. У таварыстве ўжо ёсць пісьменнікі, журналісты, урачы, нават адзін беларус, Сяргей Гарбіцкі. Наладзіліся кантакты з Беларуска-Домам дружбы, з Саюзам пісьменнікаў Беларусі. Члены суполкі

цікавіцца жыццём у Чэхіі нашых землякоў — асветніка і першадрукара Францыска Скарыны, які менавіта ў Празе заснаваў друкарню і ў 1517 годзе выдаў першую беларускую друкаваную кнігу “Псалтыр”, спевака Міхася Забэды-Суміцкага і іншых. А галоўны рэдактар часопіса “Маладосць” Таццяна Сівец прапанавала Наташы падабраць вершы маладых паэтаў Чэхіі, каб зрабіць потым пераклады, надрукаваць іх у выданні. Наташы падабаецца беларуская мова, “сугучная з польскай і чэшскай адначасова”. Дарэчы, у Мінску яна купіла зборнік казак, хоча вучыцца чытаць па-беларуску і дзецям казкі пераказваць. “І гімн у вас вельмі прыгожы! — дадае Наташа. — У мяне ёсць дома аўдыёзапіс, харавое выкананне, яшчэ з часу Славянскага з’езда. Ганаруся, што з адным з аўтараў тэкста, Уладзімірам Карызнай, я сядзела побач у прэзідыуме з’езда. Цяпер рыхтую пераклад слоў на чэшскую мову, мяркую абодва тэксты размясціць на сайце таварыства ў інтэрнэце”.

Творы Максіма Багдановіча чытаюць у Бранску

Жывое кола чытачоў — у родным куце

Таццяна Куварына

З жыццём і творчасцю Максіма Багдановіча знаёмяцца жыхары Бранска

Падрыхтаваная мінскім Літаратурным музеем Максіма Багдановіча перасоўная выстава аб жыцці і творчасці паэта прадстаўлена ў Бранскай абласной бібліятэцы імя Ф. І. Цютчава. Гэта падзея прымеркавана да 120-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры — аўтара незгасальнай “Зоркі Венеры”, пшчотнай “Верынікі”.

Варта адзначыць, што сёлета была падпісана Дамова аб супрацоўніцтве паміж бібліятэкамі прымежных раёнаў Беларусі,

Расіі і Украіны. А ў верасні ў бібліятэцы імя Ф. І. Цютчава ў Бранску адкрыўся Куток беларускай літаратуры. Пасадзейнічала гэтаму аддзяленне пасольства Рэспублікі Беларусь у Смаленску. Адтуль быў перададзены і першы комплект літаратуры, а гэта звыш 300 кніг, а таксама інфармацыйна-рэкламныя і даведачныя матэрыялы.

Пад час сустрэчы кіраўніка аддзялення пасольства Мікалая Куцко з начальнікам упраўлення культуры Бранскай вобласці Наталляй Сомавай і землякамі з беларускай суполкі на Браншчыне была шчырая размова пра пашырэнне кола чытачоў беларускай літаратуры ў Расіі, вывучэнне там беларускай мовы.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

У Бараўлянах сустракаюць сяброў

Самае “дамашняе” Таварыства дружбы адсвяткавала 15-гадовы юбілей

Адам Мальдзіс

Вечарына з нагоды юбілею таварыства “Беларусь–Бельгія” праходзіла ў будынку Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Вяла яе тэлежурналіст Наталля Марцынкевіч. Гучала музыка кампазітараў, якія тварылі ў Фландрый і Валоніі (два асноўныя моўныя рэгіёны Бельгіі), на слайдах мільгалі віды Бруселя. Потым вядучая нечакана мяне першым запрасіла да мікрафона. На маё пытанне, чаму ж першай не выступіць Тамары Мікалаеўне Антановіч, старшыня таварыства, вядучая з усмешкай паглумачыла: “Бо вы ж з’яўляецеся хросным бацькам таварыства. Тамара Мікалаеўна, хутчэй, маці стваральная. А хросная — Ніна Сямёнаўна Іванова, старшыня БелТД. Мы памятаем, як вы рэкамендавалі ёй стварыць таварыства “Беларусь–Бельгія”...

Што ж, я вымушаны быў вярнуцца ў думках і словах у год 1995-ы. Тады Тамара Антановіч працавала неўрапацэнтам у Бараўлянскім клінічным шпіталі інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны, ладзіла па выхадных з калегамі экскурсіі па Беларусі, часам запрашала экскурсаводам мяне. Я ведаў, што яе

цікавіць беларуская медыцынская лексіка, такую ж цікавасць праяўляў бельгійскі фармацэўт Лявон Клыбік, і я іх пазнаёміў. Пачалася перапіска, якая прывяла да ўзаемных запрашэнняў у гасціну. Тамара Мікалаеўна вярнулася з Бруселя ў захапленні, з рознымі цікавымі ідэямі, і я, паслухаўшы яе аповеды, пайшоў да Ніны Івановай: стварыце таварыства. На ўстаноўчым сходзе старшынёй яго выбралі Тамару Антановіч. Вакол яе пачалі гуртавацца зацікаў-

Бельгіяй. Бывала, неяк не хапала грошай на размяшчэнне ў гагелі самадзейных бельгійскіх музыкаў, і калегі прыйшлі на дапамогу: разабралі гасцей па сваіх кватэрах. І частавалі. І сем’ямі сябраваць пачалі! Нават арыстакрат, уладальнік замка і акадэмік Марыс Мсанж дэ Каломб палічыў за гонар прызвычайвацца на бараўлянскай кватэры да беларускай кухні, а раніцай збіраць грыбы ў навакольных лясах... З таго часу ў Бараўлянах многія лічаць таварыства “Беларусь–Бельгія” адметнае тым, што выконвае функцыі і неіснуючага таварыства “Бельгія–Беларусь”. Бо Тамары Антановіч удалося згуртаваць вакол агульнай справы работнікаў брусельскага музея Марыса Карэма, чые вершы былі перакладзены на беларускую мову, пакладзены на музыку і выконваліся на радзіме паэта, прыцягнуць да супрацоўніцтва выкладчыцу Школы міжнародных перакладчыкаў у Монсе Анну Годар, многіх нашых суайчыннікаў у гэтай заходнееўрапейскай краіне, якая не толькі назвай і памерамі, але і рысамі культуры нагадвае (асабліва ў Фландрый) Беларусь. І становіцца для нас дзякуючы дзейнасці таварыства ўсё больш зразумелай і блізкай.

Падарунак ад таварыства — Ганароваму консулу Бельгіі ў Беларусі Філіпу Вандэнбруле

ленныя людзі, ладзіліся ўзаемныя відзіты па інтарэсах у Брусель і Мінск. Дастаўкі лекаў у Бараўляны, паездкі з канцэртамі самадзейных калектываў, відзіты паэтаў, перакладчыкаў — таксама клопат таварыства.

Так лекарка “захварэла”...

рыства “Беларусь–Бельгія” сваім. Вось і на юбілейнай вечарыне публіку радалі самадзейныя калектывы з мінскага прыгарада: лаўрэат міжнароднага конкурсу “Бараўлянская крынічка” і тамтэйшая “Асалода”. І палавіна з прысутных у зале была з

Юным гасцям з Рыгі спадабаўся гісторыка-краязнаўчы музей у школе №14 горада Маладзечна

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Студзёныя хвалі Бярэзіны

Аліна Грышкевіч

Беларускія навукоўцы хутка атрымаюць доступ да архіўных матэрыялаў, якія захоўваюцца ў Музеі арміі ў Парыжы. Пра гэта ішла размова пад час сустрэчы ў Парыжы Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Францыі Аляксандра Паўлоўскага з дырэктарам Музея арміі Крысціянам Баптыстам.

Ужо сёння парыжскі музей рыхтуецца да 200-годдзя пераправы арміі Напалеона цераз Бярэзіну, якое будзе адзначацца ў будучым годзе. Кіраўніцтва Музея запэўніла, што беларускія навукоўцы змогуць азнаёміцца з экспазіцыяй, прысвечанай эпосе Напалеона, а таксама з некаторымі экспанатамі, якія захоўваюцца ў запасніках і бібліятэчных фондах. Дарэчы, цікавыя для навукоўцаў і архіўныя матэрыялы Гістарычнай службы абароны, а таксама Фонду Напалеона, які рыхтуе да 2012 года выданне ўсёй перапіскі імператара.

Крысціян Баптыст адзначыў, што ў французскай мове назва ракі Бярэзіна набыла характар устойлівага выразу і азначае: неспрыяльнае развіццё падзей, прычым не толькі ў ваеннай галіне.

Нагадаем, што армія Напалеона ў лістападзе 1812 года праходзіла, адступваючы з Расіі ў Францыю, праз беларускія населеныя пункты, у яе была крывава пераправа цераз Бярэзіну паблізу вёскі Студзёнка. Увогуле ж з 500 тысяч салдат арміі Напалеона дамоў вярнуліся толькі 50 тысяч, многія загінулі менавіта на Бярэзіне. Цяпер даўня падаея — агульная для гісторыі Францыі, Беларусі, Расіі.

З берага балтыйскага — да Нясвіжскага палаца

Настаўнікаў і вучняў Рыжскай беларускай школы цёпла прымалі ў Мінскай вобласці

Міхаліна Чаркашына

Паўна, заўсёды найлепш вывучаць мову там, дзе яна бытуе спрадвеку. Госці з Рыгі, аднак, мелі магчымасць не толькі пачуць яе ў натуральным асяродку, але і пазнаёміцца з калегамі, равеснікамі, завязаць кантакты для будучага супрацоўніцтва. Пры планаванні візіту, дарэчы, былі ўлічаны пажаданні саміх рыжскіх школьнікаў. А таму і была магчымасць шмат даведацца пра гісторыю Беларусі — у прыватнасці, калі наведвалі

Нясвіжскі палацава-паркавы комплекс. У Нясвіжы, як вядома, восенню асабліва прыгожа: помнікі архітэктуры гарманічна глядзяцца на фоне старых паркаў, рукатворных вадаёмаў. Гэты старажытны горад, у якім красуецца палац Радзівілаў, па праву лічацца найпрыгажэйшай мясцінай у Беларусі. А таму — вельмі папулярны сярод турыстаў.

У Мінску госці з Рыгі пабывалі ў музеях двух класікаў беларускай літаратуры — Максіма Багдановіча і Янкі Купалы. Цікавай была

сустрэча рыжан з равеснікамі ў сярэдняй школе № 14 горада Маладзечна, які вельмі змяніўся сёлета да рэспубліканскіх Дажынак. Гасцям спадабаўся школьны гісторыка-краязнаўчы музей. З беларускімі аднагодкамі яны хутка знайшлі агульныя тэмы для размоваў.

Варта нагадаць, што наша краіна аказвае істотную падтрымку беларускай школе ў Рызе. У прыватнасці, туды былі перададзены мэбля, падручнікі, камп'ютары і спартыўны інвентар. І тое, што

рыжскія школьнікі маюць магчымасць наведваць этнічную радзіму — таксама прадуглежана ў планах доўгатэрміновага супрацоўніцтва. Да таго ж дзяцей і падлеткаў, якія вучацца ў беларускай школе ў Рызе, запрашаць адпачываць у Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздараўленчы цэнтр “Зубраня”. Яны бываюць у Мінску на дабрачынным навагоднім свяце пад час штогадовай акцыі “Нашы дзеці”, дзе абавязкова атрымліваюць падарункі ад беларускага Дзеда Мароза.

СТЫЛЬ ЖЫЦЦЯ

Музей на лецішчы

Выкладчык з Мінска Павел Каўрыга і яго жонка Людміла беражліва захоўваюць дзедува спадчыну і нават прымнажаюць яе

Лявон Целеш

Экспанаты сямейнага этнаграфічнага музея, створанага Паўлам Антонавічам і Людмілай Васільеўнай, ужо не змяшчаюцца пад дахам іхняга лецішча: прама пры ўваходзе ў дом, ля ганка заўважаю кругі жорнаў. Ім, тлумачыць гаспадар, за сто гадоў, ды і сёння спраўныя — можна мукі намалоць. У доме красуюцца кошыкі, плечы з каранёў яліны: раней у такіх вяскоўцы зберагалі вянціну. Побач яшчэ моцныя драўляныя дзежачкі, лубкі. Зачапіў бомы — звянец! Колісь такія прымацоўвалі да хамута ці пад дугой, і на ўсё наваколле разносіўся звон, калі ехаў вясельны поезд з падвод. Тут жа і конская вупраж, а таксама боты, пашытыя з цялячай

шкур. Ля сцяны моцны драўляны ложка, які некалі зрабіў той жа майстар, дзед Саша. І брычкі, дарэчы, рабіў прыгожыя. А колькі ў музеі рубанкаў, а таксама станкоў: ткацкі, прадзільны, такарны...

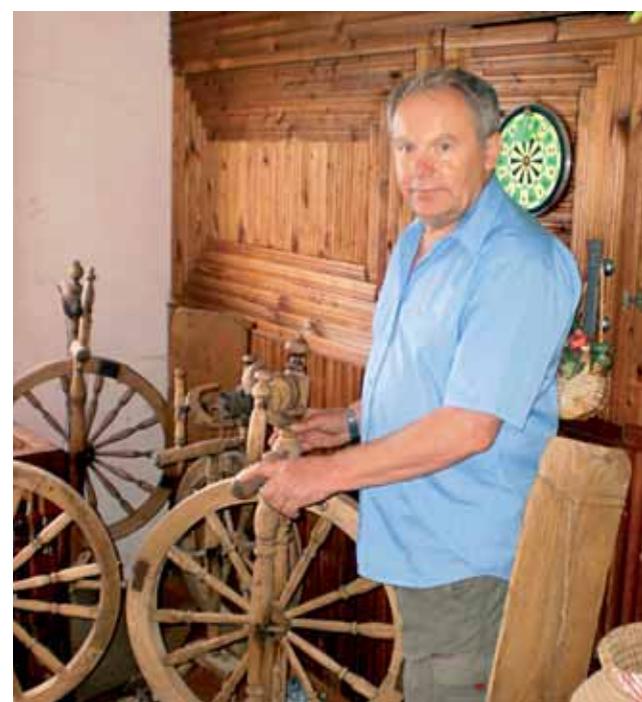
Прызнацца, раней і ў краязнаўчых музеях такой багатай калекцыі прылад сялянскага побыту XIX — XX стагоддзяў я не сустракаў. Гаспадару лецішча амаль усе экспанаты засталіся ў спадчыну ад яго дзеда, Аляксандра Вікенцэвіча Ермалковіча, майстра на ўсе рукі. Дзед Саша, як ласкава называе яго Павел Каўрыга, і хаты будаваў, і печы клаў — усё ўмеў. Пра яго майстэрства ведалі далёка за межамі Маладзечаншчыны, яшчэ і сёння ў пастаўленых ім хатах жывуць, ля печак грэюць

ца людзі. Для душы дзед Саша, які пражыў больш за сто гадоў, вырошчваў розныя гатункі руж, і вялікі сад, закладзены ім, і цяпер родзіць грушы і яблыкі.

Што ж, спадчына яго трапіла ў надзейныя рукі. Дацэнт геафака Белдзяржуніверсітэта Павел Каўрыга, з якім я знаёмы гадоў сорак, моцны спецыяліст, шчыры прыхільнік беларушчыны. Яшчэ з пачатку 90-х пачаў чытаць лекцыі на роднай мове і цяпер размаўляе толькі па-беларуску. Ён аўтар падручнікаў для студэнтаў па метэаралогіі і кліматалогіі, зрабіў фізіка-геаграфічны слоўнік. Адзначаны рознымі дыпламамі, медалямі. Зрэшты, пра навуковыя дасягненні Паўла я ведаў і раней. Калі летам у Ракуцёўшчыне, на Ма-

ладзечаншчыне, праходзіла літаратурнае свята да 120-х угодкаў Максіма Багдановіча, сустрэў там старога знаёмага з жонкай Людмілай. Запрасілі ў свой сямейны этнаграфічны музей, які стварылі на лецішчы, недалёка ад пасёлка Краснае. Спачатку падумаў: ат, многія цяпер вязуць у загарадныя сядзібы старыя колы ды гаршкі... А там, аказалася, такое багацце!

Па прыладах працы з музея Каўрыгаў “чытаюцца” цэлыя пласты нашай культуры. Прыкладам, можна прасачыць увесь цыкл саматужнай вытворчасці палатна: ёсць пранік, якім трушчылі льяныя галоўкі прама на снапах, мяліца, на якой пазней “мялі” вылежалую ў росах трату, а яшчэ — трапалка, часал-

Для Паўла Каўрыгі музей — частка яго душы

ка, калаўроты, кросны... І на ўсім гэтым быццам жыве памяць пра вясковых працаўнікаў, блізкіх Паўлу людзей, і я бачыў, з якой любоўю, павагай дакранаўся ён да рэчаў, калісьці сагрэтых імі. А рэчаў больш за сто! Самы стары экспанат — сячкарня, зробленая ў Лондане ў 1675 годзе, ёй ужо больш за тры стагоддзі.

Верны памочнік вяскоўцаў па гаспадарцы і цяпер працуе: жмут саломы, якую закладвае ў яе гаспадар, пад вострым нажом расчыпаецца ў сечку. Пры сячкарні ў спецыяльна прыбудаваным да дома павільёне стаіць прыгожая брычка, таксама работа дзеда Сашы. А на сядзённі фурманкі — лялькі, як жывыя Дзед і Баба...

УПЕРШЫНЮ

Залатыя промні прызнання

Тэатральныя традыцыі ў Беларусі маюць глыбокія карані. Цяпер у майстроў сцэны ёсць і свая вышыня, да якой варта імкнуцца: Нацыянальная тэатральная прэмія.

Іван Ждановіч

“Гэта ж такая велізарная творчая сіла: 130 прэм’ер адбылося на сцэнах 28 дзяржаўных і прыватных тэатраў Беларусі толькі за мінулы год!” — радаваўся міністр культуры Павел Латушка пад час ганаравання лаўрэатаў прэміі. Тэатралы, крытыкі, выбіраючы лепшых, мелі магчымасць яшчэ раз ацаніць узровень сцэнічнага мастацтва. У якога, між іншым, у Беларусі глыбокія карані: яны з тэатраў шляхецкіх сядзіб Гродна, Магілёва, Слоніма, Ружан, Нясвіжа, Шклова... Цяпер тэатры гасрабуюць па ўсім свеце, яны высокапрафесійныя і запатрабаваныя. То добры знак, адзначыў міністр, бо кажуць: узровень развіцця мастацтва Мельпамены акрэслівае агульны ўзровень нацыянальнай культуры. Сучасная сцэнічная дзея паядноўвае розныя, як раней казалі, штукарты: гэта акцёрскае майстэрства, драматургія, харэаграфія, музыка, майстэрства касцюма, сцэнаграфія... “Мы сабраліся, аднак, не толькі каб раздаць прэміі, але і паглядзець адзін аднаму ў вочы, сказаць цёплыя словы тым, хто служыць тэатральнаму мастацтву краіны”, — заўважыў П. Латушка. Міністр падзякаваў усім, хто працуе на радысць глядачоў, на славу Беларусі, і павіншаваў лаўрэатаў Нацыянальнай тэатральнай прэміі.

Спевакі і стваральнікі оперы “Набука” — у ліку лаўрэатаў першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі

Свята ладзілася ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, пачалося з шэсця па чырвонай дарожцы прадстаўнікоў 12 тэатраў-намінантаў. Акцёры, рэжысёры, мастакі, драматургі праходзілі праз “медныя трубы” ўпершыню. Усмешкі, кветкі, гукі духавога аркестра, бліцы, воклічы... А сапраўдная слава ў той вечар цалавала толькі выбраных. Іх вызначылі мэтры мастацтва, члены новастворанай Беларускай тэатральнай акадэміі.

Гэта мастацтва тым і каштоўнае, што дае нам унікальную магчымасць паглядзець збоку, зблізка, ужывую — на саміх

сябе. Так казаў драматург Аляксей Дудараў, сумесна з народнай артысткай Беларусі Таццянай Мархель прадстаўляючы лаўрэатаў прэміі ў намінацыі “За лепшую нацыянальную пастаноўку”. Тэатр — жывы, і таму ён часовы. І ўсё ж гэта мастацтва, лічыць драматург, неўміручае: бо жыве душэўнай сілай тых, хто яму служыць. У іх ліку і Янка Купала: яго “Паўлінка” паслужыла правобразам для стварэння бронзавай статуэткі, якой узнагароджваліся лаўрэаты. Заяўкі на ўдзел у конкурсе падалі 27 калектываў, у намінацыі эксперты адабралі пастаноўкі васьмі сталічных і чатырох рэгіянальных

тэатраў. “Пад прэмію” заснавана і Беларускае тэатральнае акадэмія, у якой цяпер 112 крытыкаў, рэжысёраў, акцёраў.

І хто ж сёння на беларускай сцэне самы-самы? Цікава было б падаць увесь пачэсны спіс з 12 спектакляў-намінантаў, ды спадзяюся, што тэатралы самі знойдуць яго ў інтэрнэце. Заўважу толькі, што ў Беларусі цяпер ставіцца, паноўна пераасэнсоўваецца як айчынная, так і сусветная класіка, у пашане і сучасныя аўтары. У залатых промнях славы купаліся стваральнікі, акцёры, занятыя ў спектаклі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы “Не

мой” (пастаноўка А. Калюновай, А. Гарцуева паводле аповесці А. Адамовіча “Нямко”) — ён сабраў найбольшую колькасць узнагарод. І ў намінацыі “Лепшая сучасная беларуская пастаноўка” (адзначаліся драматургі ці рэжысёры, якія стварылі пастаноўкі паводле сучасных беларускіх аўтараў), і за лепшую працу мастака-пастаноўшчыка (адзначаны мастак Барыс Герлаван і Алена Ігруша: сцэнаграфія і касцюмы), і за лепшае музычнае афармленне спектакля (кампазітар Алег Хадоска). У намінацыі “Лепшая жаночая роля” лаўры атрымала актрыса Святлана Анікей — таксама за ролю ў гэ-

тым спектаклі. Урэшце “Не мой” прызнаны і лепшым беларускім спектаклем — разам з операй “Набука” Дж. Вердзі, пастаўленай у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета. Прыз за лепшую мужчынскую ролю ўручаны Паўлу Харланчуку, маладому акцёру Тэатра-студыі кінаакцёра, за ролю ў пастаноўцы “№13” Р. Куні. А лепшай рэжысёрскай працай прызнана пастаноўка “Драй швэстэрн” паводле драмы А. Чэхава “Тры сястры” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек: над ёй працаваў Аляксей Ляляўскі.

Нацыянальнай тэатральнай прэміяй у намінацыі “За важкі ўклад у тэатральнае мастацтва Беларусі” адзначаны таксама мэтры сцэны, народныя артысты СССР, народныя артысты Беларусі: оперная спявачка Тамара Ніжнікава, акцёры Генадзь Аўсяннікаў і Расціслаў Янкоўскі, рэжысёр Валянцін Елізар’еў.

Даведка Г.Р. Нацыянальная тэатральная прэмія заснавана Міністэрствам культуры Беларусі сумесна з Беларуска-малдаўскай тэатральнай дзеячай, Беларуска-малдаўскай кампазітарскай і Беларуска-малдаўскай літаратурна-мастацкай крытыкай. Гэта падтрымка айчыннага тэатральнага мастацтва, заахвочванне дзеячай сцэны, якія паказалі найбольш яркія вынікі працы ў апошнія гады.

СУАЙЧЫННІКІ

Калі душа спявае

Гэта была падзея. Зала Беларускай дзяржаўнай філармоніі поўнілася гукамі чароўных рамансаў непараўнальнай Маргарыты Івануш — уладальніцы Гран-пры міжнароднага конкурса “Залатая хрызантэма” ў Румыніі. Яна спявала на трох мовах — малдаўскай, рускай і беларускай. Пяшчотны голас кранаў душу. “Не магу стрымаць слёз, — прызналася суседка з вільготнымі вачыма, з якой мы побач сядзелі ў зале на канцэрце спявачкі. — Гэта ж песні і маёй маладосці...” Гучалі знакаміды “Люблю цябе, Белая Русь”, “Дзве ружы”, “Белая акацыя”. Мая суразмоўца яшчэ прашаптала, што артыстка доўгі час жыла ў Беларусі, таму спявае без акцэнта.

Кацярына Мядзведская

Потым мы размаўлялі з Маргарытай Івануш у таварыстве “Радзіма”. “Кожную сустрэчу з Беларуссю чакаю з асаблівым нецярпеннем і хваляваннем, — гаварыла спявачка. — Гэта краіна майго юнацтва, таму для мяне яна — заўсёды самая прыгожая. Тут жывуць сябры, шмат маіх прыхільнікаў”.

Яна ўжо трыццаць пяць гадоў у Кішынёве, але і Беларусь для артысткі шмат значыць. “Бацькі з далёкай

Поўначы прыехалі ў Гомель. Там я вучылася, займалася музыкай. У Гомелі ж пачынала працаваць у абласной філармоніі — у эстрадным калектыве. Там выйшла замуж, нарадзіла дачку”, — з усмешкай узгадвае Маргарыта Івануш. І хоць сваёй Радзімай спявачка лічыць увесь зямны шар, бо шмат краін давалося аб’ездзіць з гастроямі, Беларусь для яе назаўсёды — родная.

Як жывецца ў Малдове? “Вельмі люблю гэту дзівосную сонечную краіну, — не

хавае пачуццям зямлячка. — Там я пазнаёмілася з кампазітарам Яўгенам Догай, мы доўга працавалі разам”. Пад час канцэрта, лічыць Маргарыта, можна пражыць цэлае жыццё — гэта калі артыста разумее і адчувае зала. Прычым для яе не мае розніцы, дзе спяваць — у Міланскай оперы ці сельскім клубе.

Сцэнай жыццё спявачкі, зразумела, не абмяжоўваецца. Шмат для яе значыць сям’я. “Без падтрымкі родных, іх любові — ніколі я б

не адбылася як артыстка”, — упэўнена М. Івануш.

Яна выкладае спевы ў музычным ліцэі ў Кішынёве, узначальвае Таварыства малдаўска-беларускай дружбы, сябруе з актывістамі беларускай суполкі. “Мяне вельмі бянтэжыць, што Беларусь для малдаван стала замежжам, што мы, родныя людзі, цяпер як іншаземцы адзін для аднаго... — нечакана ўсхвалявалася Маргарыта Івануш. — Таму я раблю ўсё, што ў маіх сілах, каб зноў зблізіць людзей, ду-

хоўна аб’яднаць іх”. Таварыства беларуска-малдаўскай дружбы штогод ладзіць Дні Беларусі ў Малдове, удзельнічае у Днях Малдовы ў Беларусі, праводзіць фестывалі беларускіх фільмаў, мастацкія выставы. У гасцях у малдаван пабывала шмат артыстаў, мастакоў, творчых калектываў з нашай краіны. “Патрэба ў такіх кантактах вялікая”, — упэўнена спявачка.

Пэўна, дзякуючы такім людзям, як Маргарыта Івануш — адкрытым, простым,

Спявачка Маргарыта Івануш неаб’якавым — і доўжыцца жыццё. Сваім мастацтвам яна ўзбагачае душы людзей, а добрай усмешкай сагравае сэрцы. І энергія гэтай жанчыны, здаецца, хопіць, каб зрабіць лепшым увесь свет.